

Udskrift af forhandlingsprotokollen

for ekspropriationskommissionen

vedrørende anlægget af en fast forbindelse over Øresund
i henhold til lov nr. 590 af 19. august 1991.

59. hæfte

Forretningen den 9. januar 1996.

(Københavns og Tårnby Kommuner).
KTAS

Den 9. januar 1996, kl. 9,00, samledes kommissionen for at behandle en sag mellem A/S Øresundsforbindelsen og KTAS (Tele Danmark A/S). Gennemførelsen af Øresundsforbindelsens landanlæg har nødvendiggjort omlægning m.v. af en række KTAS-kabler. Sagen angår spørgsmålet om, hvilken af parterne der skal afholde omkostningerne ved de pågældende arbejder. Sagen vedrører både Københavns Kommune og Tårnby Kommune.

Til stede var:

Kommissionens medlemmer.

Kommissarius ved Statens Ekspropriationer på Øerne
F. Reidar Jørgensen.

Viceskoleinspektør *Bent M. Pedersen* og borgmester
Kaj Petersen, begge udnævnt af Trafikministeren.

Amtsrådsmedlem *Poul Elgaard Pedersen* og amts-
rådsmedlem *Per Kleis Bønnelykke*, begge udnævnt af
Københavns Amtsråd.

Kontorchef *Kim Christensen*, udnævnt af Køben-
havns Borgerrepræsentation, medens det andet af Bor-
gerrepræsentationen udnævnte medlem kemiingeniør
Karl Vogt-Nielsen havde meldt forfald.

Kommissionens delegerede.

Borgmester *Henrik Zimino* og konstruktør *Ebbe Sal-
ling*, udpeget af Tårnby Kommune.

Kommissionens tilforordnede.

Den ledende landinspektør i Københavns Amt, land-
inspektør *Knud Nielsen*, den ledende landinspektør i
Københavns Kommune, landinspektør *Erik Ove Boe*,
og kommissionens sekretær, fuldmægtig *Mogens Pe-
dersen*.

Advokater.

Advokat *Jens Auken* for A/S Øresundsforbindelsen.
Advokat *Erik Mohr Mersing* for KTAS (Tele Danmark
A/S) med advokat *Henrik Møgelmoose*.

A/S Øresundsforbindelsen.

Projektchef *Ole Christensen.*

Projektchef *Laust Ladefoged,*

Projektkoordinator *Niels Blom, Salmonsens* og land-
inspektør *Steen Lund.*

KTAS (Tele Danmark A/S).

Inspektør *Leif Jensen.*

Kommissarius fremlagde:

A/S Øresundsforbindelsens processkrift af 1. okto-
ber 1993 med 2 bilag.

KTAS's processkrift af 17. februar 1994.

Ledningsprotokol for Københavns Kommune mel-
lem parterne af 21. juni 1993.

Ledningsprotokol for Tårnby Kommune mellem
parterne af 22. juni 1993.

3 oversigtsplaner af 12. september 1995, tegning nr.
2002-1105, nr. 4002-1110 og nr. 4002-1111.

Trykt protokol, 41. hæfte, med protokoltilførsel af 3.
juni 1994, hvorved kommissionen erklærer sig kompetent til at behandle den foreliggende sag.

Aftale af 8. juli/1. august 1994 mellem parterne om
finansiering af arbejderne.

Kommissarius bemærkede, at den omstændighed, at
sagen behandles samlet for både Københavns Amt og
Københavns Kommune, ikke ændrer reglerne for en
eventuel afstemning.

Parterne redegjorde for deres påstande og begrun-
delser for disse.

Gennemførelsen af Øresundsforbindelsens land-
anlæg på dansk side har nødvendiggjort fjernelse, flyt-
ning, omlægning eller retablering af en række kabler,
tilhørende KTAS. For størstedelens vedkommende er
der tale om kabler, der har været etableret i offentlig
vej, men der er også tale om kabler, etableret på privat
grund. Ledningsomlægninger skal både foretages i
Tårnby Kommune og i Københavns Kommune.

Den foreliggende sag er behandlet samlet for begge
kommuners område.

A/S Øresundsforbindelsen og KTAS er uenige om, hvilket selskab der skal afholde omkostningerne ved de pågældende ledningsarbejder.

KTAS har bestridt, at ekspropriationskommissionen er kompetent til at afgøre dette betalings spørgsmål. Den 3. juni 1994 har kommissionen erklæret sig for kompetent til at træffe afgørelse herom, se trykt protokol 41. hæfte.

Som sædvanligt er ved større anlægsarbejder, er de nødvendige ledningsomlægninger m.v. aftalt mellem parterne og nedfældet i en ledningsprotokol. I ledningsprotokol for Københavns Kommune af 21. juni 1993 og for Tårnby Kommune af 22. juni 1993 er optaget følgende forbehold:

"Der har ikke mellem KTAS og A/S Øresundsforbindelsen kunnet opnås enighed om, hvorvidt pligten til at betale udgifterne til ledningsomlægninger i forbindelse med gennemførelse af landanlæg for Øresundsforbindelsen påhviler KTAS eller A/S Øresundsforbindelsen.

KTAS er af den opfattelse, at A/S Øresundsforbindelsen må afholde udgifterne til sådanne ledningsomlægninger, mens A/S Øresundsforbindelsen er af den opfattelse, at det er KTAS selv, der må afholde de pågældende udgifter med undtagelse af omkostninger ved næringsforanstaltninger, hvor der ifølge A/S Øresundsforbindelsen skal ske en fordeling af omkostningerne.

For så vidt angår omlægning af ledninger placeret i eller over nye vejarealer, er KTAS og A/S Øresundsforbindelsen uenige om, hvorvidt A/S Øresundsforbindelsen over for KTAS kan påberåbe sig gæstprincipet i Vejlovens § 106.

Med hensyn til omlægning af ledninger placeret på privat grund er uenigheden koncentreret om spørgsmålet om, i hvilket omfang A/S Øresundsforbindelsen kan påberåbe sig bestemmelserne i Telefonlovens § 12, jfr. § 16, om vederlagsfri flytning af ledninger på privat grund.

Vedrørende ledninger, der skal omlægges som følge af næringsproblemer, er der mellem KTAS og A/S Øresundsforbindelsen tvist om, hvorvidt principperne i næringsudvalgets overenskomst fra februar 1990 skal finde anvendelse. A/S Øresundsforbindelsen gør gældende, at dette er tilfældet, mens KTAS gør det modsatte gældende og kræver de fulde omkostninger ved næringsforanstaltninger dækket af A/S Øresundsforbindelsen. Ifølge næringsudvalgets overenskomst er det hovedreglen, at 2/3 af omkostningerne afholdes af den part, der forårsager forstyrrelsen og 1/3 af ejeren af svagstrømsanlægget.

KTAS og A/S Øresundsforbindelsen anmoder Ekspropriationskommissionen om at tage stilling til ovennævnte spørgsmål på grundlag af skriftlige indlæg fra parterne, og efter at parterne har haft lejlighed til mundtligt over for Ekspropriationskommissionen at redegøre for deres synspunkter."

De arbejder, der er tale om, er angivet på følgende planer af 12. september 1995:

Tegning nr. 2002-1105: Københavns Kommune, projekt Sjælland.

Tegning nr. 4002-1111: Københavns Kommune, projekt Amager.

Tegning nr. 4002-1110: Tårnby Kommune, projekt Amager.

De budgetterede omkostninger andrager i Tårnby Kommune 26,442 mill. kr. og i Københavns Kommune 7,745 mill. kr. Den største del af omkostningerne relaterer til arbejder i offentlig vej.

Pr. 1. december 1995 er der i Tårnby Kommune afsluttet arbejder for et beløb af 3,386 mill.kr. og i Københavns Kommune for et beløb af 1,820 mill.kr. Af dette sidste beløb relaterer 148.000 kr. til ledningsomlægninger uden for offentlig vej.

Den 8. juli/1. august 1994 har parterne indgået en aftale om den foreløbige dækning af omkostningerne ved ledningsarbejder. Heraf fremgår, at KTAS modtager løbende refusion fra A/S Øresundsforbindelsen af de afholdte beløb, men at A/S Øresundsforbindelsen kan "kræve tilbagebetaling i det omfang, Ekspropriationskommissionen helt eller delvist pålægger KTAS at afholde udgifterne til ledningsomlægninger". Det anføres videre:

"Parterne er enige om, at man, når der foreligger en afgørelse fra Ekspropriationskommissionen, vil følge denne afgørelse såvel med hensyn til udgifter til fremtidige ledningsomlægninger som med hensyn til ledningsudgifter, der er refunderet i henhold til nærværende aftale".

Herved afskæres parterne imidlertid ikke fra at indbringe sagen for Taksationskommissionen og domstolene.

Ledninger (kabler) i offentlig vej.

A/S Øresundsforbindelsen har gjort gældende, at selskabet er at betragte som en vejmyndighed og som sådan direkte er omfattet af § 106, stk. 1, i lov om offentlige veje. Ifølge den skal arbejder på ledninger i eller over landeveje og kommuneveje, herunder nødvendig flytning af ledninger m.v. i forbindelse med vejens regulering eller omlægning, bekostes af vedkommende ledningsejer. Vejmyndigheden kan således kræve flytning, ledningsejeren skal afholde omkostningerne.

Selskabet skal ifølge lov nr. 590 af 19. august 1991 om anlæg af fast forbindelse over Øresund som bygherre forestå de danske landanlæg for jernbane og vejtrafik. Herved stilles selskabet i samme position til eksisterende veje som Vejdirektoratet ved anlæg af hovedlandevejsanlæg.

Ved sådanne anlæg gælder vejlovens § 20, der lyder:

"Såfremt der ved et hovedlandevejsanlæg påføres en amtskommune eller kommune eller et fælleskommunalt selskab udgifter til omlægning eller flytning af led-

ninger eller spor, afholdes disse udgifter af statskassen".

Da KTAS ikke er omfattet af denne bestemmelse, må dette selskab afholde omkostninger ved omlægning og flytning af dette selskabs ledninger, kabler m.v.

Bestemmelserne i §§ 106 og 20 gælder både, når det er ombygningen af vedkommende vej som sådan, der foranlediger ledningsforlægningen, og når det er et udefra kommende vejanlæg. § 20 ville i modsat fald være uden fornuftig begrundelse.

A/S Øresundsforbindelsen har herved henvist til brev af 8. december 1992 fra Trafikministeriet (bilag 1), hvori siges:

"§ 106 omhandler ledningsflytninger nødvendiggjort af vejarbejder. Sådanne ledningsflytninger skal bekostes af ledningsejeren, medmindre andet er særlig bestemt.

Denne regel (gæsteprincippet) gælder også for hovedlandeveje. Her er der dog i lovens § 20 gjort den særlige undtagelse, at staten afholder de udgifter, der påføres en ledningsejer ved et hovedlandevejsanlæg, for så vidt ledningsejeren er en amtskommune eller en kommune eller et fælleskommunalt selskab.

Bestemmelsen i § 20 blev indført ved hovedlandevejsloven af 1963 som følge af kommissariatspraksis ved statens motorvejsanlæg. Denne praksis gik ud på at spare amtskommuner og kommuner for udgifter til flytning af deres egne ledninger, der havde ligget i amtskommunale og kommunale veje, indtil vejarealet blev inddraget under motorvejsanlægget. Den praktiserede regel blev ved § 20 udvidet til at gælde for alle hovedlandeveje.

Som det fremgår, dækker lovbestemmelserne såvel den situation, at en vej i sig selv ombygges, som den situation, at en vej ombygges af hensyn til et udefra kommende vejanlæg. I den sidste situation har amtskommuner, kommuner og fælleskommunale selskaber efter lovgivningen en særlig fortrinsstilling i forhold til andre ledningsejere."

Retspraksis er i overensstemmelse med dette resultat, jfr. Ø.L.D. i U 1921 s. 366.

A/S Øresundsforbindelsen har derfor konkluderet, at selskabet er at sidestille med en offentlig myndighed på grund af den status, som selskabet er tillagt i anlægsloven.

I øvrigt er det ikke for anvendelse af Vejlovens § 106 afgørende, om man kan karakterisere A/S Øresundsforbindelsen som en vejbestyrelse. Ledningsejeren har i relation til udefra kommende indgreb den retsbeskyttelse, som § 106 tillægger den og ikke nogen videregående ret.

Subsidiært har A/S Øresundsforbindelsen gjort gældende, at vedkommende vejbestyrelse på selskabets vegne kan gøre sine beføjelser i relation til vejlovens § 106 gældende med den virkning, at KTAS er forpligtet til at afholde omkostningerne ved de pågældende ledningsarbejder.

Der foreligger ikke særlige aftaler, hvorved reglen i § 106 er fraveget. Det kunne tænkes, at ledningsejeren - KTAS - havde betalt et vederlag for at have ledningerne placeret i vejarealet, og at dette kunne føre til et andet resultat. Noget sådant er imidlertid ikke tilfældet.

Heroverfor har KTAS gjort gældende, at A/S Øresundsforbindelsen ikke i forhold til eksisterende veje kan betragtes som vejbestyrelse, hverken direkte eller analogt, og at Vejlovens § 106 derfor ikke gælder mellem denne sags parter. Følgelig skal A/S Øresundsforbindelsen afholde omkostningerne ved omlægning af KTAS's ledninger, når omlægningen er nødvendiggjort af gennemførelsen af Øresundsforbindelsens danske landanlæg.

KTAS har præciseret som sit standpunkt, at den omstændighed, at § 106 ikke gælder, har den naturlige konsekvens, at dansk rets almindelige erstatningsregler må bringes i anvendelse. Af disse følger, at et indgreb i anden mands ret må føre til, at den, der foretager indgrebet, må afholde de deraf følgende omkostninger.

KTAS har videre gjort gældende, at A/S Øresundsforbindelsen ikke kan påberåbe sig reglen i § 106, hvis den ikke er at anse som en vejmyndighed. Vejlovens § 20 er uden relevans for denne sag. Ø.L.D. i U 1921 s. 366 kan ikke tages til indtægt for A/S Øresundsforbindelsens standpunkt. Dommen udtaler sig alene om, hvorvidt DSB var at betragte som "grundejer", men den har ikke betydning i relation til vejlovens § 106.

Når A/S Øresundsforbindelsen har anført, at vedkommende (faste) vejmyndighed kan anvende § 106 på selskabets vegne, er dertil at sige, at dette rent faktisk ikke er sket. I så fald ville KTAS i øvrigt kunne gøre regres gældende mod A/S Øresundsforbindelsen.

Muligheden for regres er bestridt af A/S Øresundsforbindelsen, som ikke finder holdepunkt for, at A/S Øresundsforbindelsen skulle være forpligtet til at afholde omkostninger i forbindelse med Øresundsforbindelsens danske landanlæg, som en anlægsmyndighed i normale situationer ikke ville være forpligtet til at afholde.

Ledninger på privat grund.

A/S Øresundsforbindelsen har anført, at bestemmelserne i lov nr. 84 af 11. maj 1897 om telegrafer og telefoner med senere ændringer er afgørende for, hvilken af parterne der skal afholde omkostningerne ved omlægning af ledninger i andre arealer end offentlige veje. Bestemmelserne gælder efter deres ordlyd statens ledninger, men reglerne er via KTAS's koncession også gældende for dette selskab. Den afgørende bestemmelse for denne sag er lovens § 12, stk. 2, 1. pkt., der lyder:

"En statsledning skal på begæring af vedkommende grundejer midlertidig eller for stedse fjernes, når det godtgøres, at fjernelsen er nødvendig for iværksættelsen af arbejder som de nævnte (nemlig bygnings- eller

jordarbejde eller en foranstaltning, der kan forstyrre eller beskadige ledningen) eller for den brug, som ejeren agter at gøre af grunden".

A/S Øresundsforbindelsen har lovligt erhvervet ejendomsret til de arealer, der er tale om, og har derved direkte i henhold til loven ret til at forlange teleledningerne fjernet eller flyttet for KTAS's regning, når anlægsarbejdet nødvendiggør dette.

Dette er da også fastslået i domspraksis, jfr. Ø.L.D. i U 1921 s. 366 (Hedehusenedommen), der i Ugeskriftets resumé gik ud på følgende:

"Ved en udvidelse af Hedehusene station lod Statsbanerne landevejen sænke, så at KTAS's ledninger i vejen måtte flyttes. Selskabet, der efter sin koncession var pligtigt at fjerne sine ledninger, når det var nødvendigt for den brug, ejeren agtede at gøre af grunden, krævede sine udgifter til flytningen uden for banens grænse godtgjort af Statsbanerne, men fik ikke medhold, da Amtsvejvæsenet, i hvis grund ledningerne lå, kunne kræve dem fjernet, og Statsbanerne ved anlægget, hvortil de havde ekspropriationsbeføjelse, havde rådet som ejer også over denne grund".

A/S Øresundsforbindelsen har fremhævet at dommen lagde vægt på, at anlægsmyndigheden havde ekspropriationsbeføjelse ligesom A/S Øresundsforbindelsen. Selv om Statsbanerne ikke havde erhvervet ejendomsret til arealet, indrømmede dommen anlægsmyndigheden en ejers beføjelse, nemlig som midlertidig ejer. Så meget desto mere har A/S Øresundsforbindelsen den beføjelse, som en ejer er tillagt ved loven, da dette selskab har erhvervet en helt sædvanlig, permanent ejendomsret til de i betragtning kommende arealer.

KTAS har bestridt, at nævnte lovbestemmelse gælder i den foreliggende situation. Bestemmelsen gælder kun for de tilfælde, hvori en ejer udøver en normal brug af ejendommen, medens A/S Øresundsforbindelsens anvendelse er usædvanlig og upåregnelig. Følgelig skal sidstnævnte selskab afholde omkostningerne ved ledningsomlægningen. Bestemmelsen gælder ikke for et anlægsarbejde af ganske ekstraordinær størrelse og karakter, nemlig ikke, når det er iværksat af en ejer, der alene har erhvervet de pågældende ejendomme med henblik på realiseringen af det pågældende anlægsarbejde, og når dette skal brugerfinansieres. Den anførte dom kan ikke påberåbes i denne sag, idet anlægsarbejdets karakter er afgørende. I dommens tilfælde var der tale om ombygning og udvidelse af en stationsbygning, og der var således ikke tale om et anlægsarbejde af ekstraordinær størrelse og karakter, navnlig i betragtning af, at de pågældende ledninger var placeret i umiddelbar tilknytning til jernbaneterrænet. I den foreliggende sag er der tale om et boligområde, i hvilket et anlægsarbejde som det aktuelle er usædvanligt og upåregneligt.

A/S Øresundsforbindelsen har bestridt, at telefonlo-

vens § 12 sonderer mellem ordinære og ekstraordinære arbejder, og at den omstændighed, at arealerne er erhvervet med henblik på gennemførelse af et bestemt anlæg, gør nogen forskel.

Nærføring.

Mellem televirksomhederne, DSB, privatbanerne og Danske Elværkers Forening er der (senest) i 1990 afsluttet en overenskomst om, hvorledes der skal forholdes ved etablering af stærkstrømsledninger i nærheden af svagstrømsledninger for at forebygge forstyrrende eller farlige virkninger på sidstnævnte.

Hovedreglen om omkostningsfordeling for nærføringsforanstaltninger er indeholdt i overenskomstens post 8. To trediedele afholdes af den part, der forårsager forstyrrelsen, en trediedel af svagstrømsanlægget. Særlige forhold kan i henhold til post 9 føre til en anden fordeling.

A/S Øresundsforbindelsen gør gældende, at overenskomsten skal gælde mellem denne sags parter med den virkning, at KTAS skal afholde en trediedel af omkostningerne til nærføringsforanstaltninger i anledning af etablering af den elektrificerede jernbane.

Vel er A/S Øresundsforbindelsen ikke direkte part i overenskomsten, hvilket alene skyldes, at selskabet er kommet til eksistens senere end overenskomsten. Den tilsigter selvfølgelig at ordne forholdet mellem de store offentlige og halvoftentlige virksomheder, der varetager disse opgaver.

Dertil kommer, at det jernbaneanlæg, der skal etableres, faktisk bliver et integreret led i DSB's jernbaneanet, og DSB er direkte part i overenskomsten. Det er i denne relation en formalitet, at anlægget etableres og finansieres i selskabsformen. DSB kunne i selskabets sted påberåbe sig overenskomsten.

KTAS har påstået, at A/S Øresundsforbindelsen skal afholde alle omkostninger ved nærføringsforanstaltninger. Sidstnævnte selskab er ikke part i overenskomsten og kan følgelig ikke påberåbe sig dens bestemmelser. At jernbaneanlægget faktisk indgår i DSB's net, er uden betydning.

Under alle omstændigheder vil anlæggets helt ekstraordinære karakter bevirke, at overenskomstens post 9 om "ganske særlige forhold" bør bringes i anvendelse med den konsekvens, at A/S Øresundsforbindelsen skal afholde en større andel af omkostningerne end efter hovedreglen.

Der afsagdes sålydende

K E N D E L S E :

Telefonloven.

De bestemmelser i lovgivningen, der fastlægger retsstillingen for teleledninger med tilbehør og er af betydning for denne sag, er §§ 9 og 12 i lov nr. 84 af

11. maj 1897 om telegrafer og telefoner (med senere ændringer).

I henhold til § 9, stk. 1, må statens telegraf- og telefonledninger med tilbehør anbringes på, over eller under fremmed grund og ejendom, være sig offentlig eller privat. Under fremmed, offentlig grund henregnes offentlige veje, idet § 9, stk. 1, sidste pkt., direkte bestemmer, at ledninger langs offentlige veje så vidt muligt skal holdes på en og samme side af vejen. I mangel af enighed skal nødvendigheden godtgøres ved skøn. Der skal tages hensyn til forvaltningsmyndighedens eller den private grundejers ønske om placeringssted, "selv om bekostningen ved anlægget derved forøges".

I henhold til § 12, stk. 2, skal en "statsledning" på begæring af vedkommende grundejer midlertidig eller for steds fjernes, når det godtgøres, at fjernelsen er nødvendig for iværksættelsen af bygnings- eller jordarbejde m.v. "eller for den brug, som ejeren agter at gøre af grunden".

Medens § 9, stk. 1, taler om "offentlig eller privat grund og ejendom" og korresponderende hermed "den offentlige myndighed eller private ejer, hvis ejendom berøres af anlægget", har § 12 stk. 2, den kortere terminologi: "vedkommende grundejer" og "ejeren". Bestemmelsen sonderer ikke mellem "offentlig" og "privat". Der er intet holdepunkt for en antagelse om, at de to bestemmelsers gyldighedsfelt skulle være forskelligt. Ved lovforslagets behandling i Rigsdagen blev det tilkendegivet, at § 12, stk. 2, også gjaldt veje, jfr. Rigsdagstidende 1896-1897, Folketingets Forhandlinger, sp. 875, og Abitz: Vejenes Retsforhold s. 396.

I henhold til lovens § 16 er de pågældende bestemmelser gjort anvendelige på KTAS's ledningsanlæg med tilbehør gennem selskabets koncession.

Den "ret", som selskabet har erhvervet med hjemmel i nævnte lovbestemmelser, er ikke af samme principielle indhold, som den servitutret, der traditionelt erhverves ved en ekspropriation til gennemførelse af et ledningsanlæg og sikring af dets fortsatte beståen. Som det ses, kan teleadministrationen ikke erhverve en ret på tværs af grundejerens påviselige interesser (§ 9, stk. 1), og den kan ikke hævde (fastholde) en erhvervet ret på tværs af grundejerens senere påståede legitime interesser i en ændret udnyttelse af grunden, som hindres eller vanskeliggøres af ledningsanlægget. Ledningsanlægget opnår en faktisk beskyttelse mod unødvendig ødelæggelse, men det opnår ikke en prioritetsbeskyttelse mod ejerens senere ændrede udnyttelse af grunden. Herved adskiller den ret, som 1897-loven giver ledningsanlægget, sig på afgørende måde fra en sædvanlig servitut, hvorved eksproprianten typisk opnår en prioritetsbeskyttelse. De ved ekspropriation stiftede servitutter vil oven i købet som regel opnå prioritetsbeskyttelse også mod tidligere stiftede servitutter. Herved bemærkes, at der i lov nr. 96 af 31. marts 1965 om ekspropriationer under Ministeriet for offentlige Ar-

bejder § 1, stk. 2, litra d, er hjemmel til at iværksætte en sædvanlig ekspropriation til telekommunikationsanlæg af enhver art, også ledningsanlæg.

Ifølge 1897-lovens § 14 skal der ydes fuld erstatning for skade og ulempe, som anbringelsen, tilstedeværelsen og vedligeholdelsen af ledningsanlægget forvolder på fremmed, offentlig eller privat ejendom. Medens erstatning for en ved sædvanlig ekspropriation pålagt servitut vil skulle yde kompensation for selve rådighedsindskrænkningen, altså det forhold, at ejeren i sine fremtidige dispositioner må tage hensyn til ledningsanlæggets eksistens, bliver der ved ledningsanlæg i henhold til 1897-loven ikke tale om at kompensere herfor. I henhold til § 12, stk. 2, kan ejeren nemlig forlange ledningsanlægget fjernet, hvis ejerens senere byggeplaner eller andre ønsker ikke kan realiseres foruden. Med andre ord: Ledningsanlæggets anbringelse indebærer ikke en i tid ubegrænset rådighedsindskrænkning på ejendommen.

Skal man kort karakterisere teleledningers retsstilling, kan man sige, at de hviler på en direkte i loven hjemlet "uskadelig benyttelsesret" for televirksomheden.

Da "retfærdighedsbetragtninger" i årenes løb har været fremført i situationer, i hvilke telefonselskabernes ledninger har skullet flyttes på grund af store statsanlæg, til forsvar for, at disse sidste burde belastes med omkostningerne ved flytningen, er der grund til at påpege, at telefonlovens § 12, stk. 2, direkte har sigte på en statsledning. Sætter man nu, at staten (i århundredets begyndelse) uden at betale for det havde opsat telefonmaster på en mark langs en vej, og det lokale vejevæsen skulle udvide vejen, ville det dengang antagelig ikke have virket stødende, at staten måtte betale ledningsflytningen. Telefonselskabet har imidlertid statens stilling.

At rollerne er byttet om, er et faktisk forhold, som ikke medfører nogen ændring i retstilstanden, så længe 1897-loven er i kraft.

Administrativ praksis.

Spørgsmålet ses rejst i begyndelsen af det 20. århundrede i forbindelse med ordningen af de københavnske banegårdsforhold i anledning af Svanemølleviaduktens udvidelse, der var foranlediget af statsbanerne af hensyn til jernbaneanlægget. Mellem KTAS og Københavns Kommune eksisterede en overenskomst om ledningsanbringelse på kommunens grunde, veje, gader eller offentlige bygninger.

Ekspropriationskommissionen behandlede spørgsmålet i sit møde den 13. juli 1906 og sagde: "Denne (kommissionen) må udtale at, da det stykke Strandvej, på hvilket statsbaneanlæggene skal anlægge viadukten, er samme overdraget, må anlæggene være berettigede til i henhold til koncessionen af 6. oktober 1898 § 15 som grundejer at forlange fjernelsen af den på dette

9.-1.-1996

292

stykke anbragte telefonledning, som uforenelig med den brug, ejeren vil gøre af grunden".

Sagen blev af selskabet indbragt for Ministeriet for offentlige Arbejder, der stadfæstede kommissionens afgørelse den 18. maj 1907.

Imidlertid fik selskabet i 1913 tilkendt et beløb af 40.000 kr. med ministeriets approbation. Beløbet var at betragte som en billighedsersatning, "idet man dog under hensyn til, at såvel kommissionen som selskabet være klare over, at selskabet ville have vanskelighed ved at gennemføre sit krav ad rettens vej, forbeholdt sig ministeriets approbation på den trufne ordning". (Brev fra kommissarius af 26. oktober 1909).

Denne administrative bedømmelse af det retlige spørgsmål understøttes fra 1921 af Hedehusenedommen.

Ved dobbeltsporanlægget Vanløse-Ballerup anførte Besigtigelses- og Ekspropriationskommissionen ved behandling af en ledningsprotokol (møde 15. december 1951, protokol s. 434):

"Med hensyn til det af KTAS tagne forbehold vedrørende betalingen af flytningen af telefonkabler, bemærker kommissionen, at de pågældende udgifter vil være at afholde af telefonselskabet".

Spørgsmålet meldte sig gentagne gange under anlægget af Køgebugtbanen, og som eksempler citeres fra kommissionens forhandlingsprotokol:

Side 35, møde 15. juni 1950: "Udgifterne til ændring i forbindelse med baneanlægget af KTAS's ledninger vil såvel i Hvidovre Kommune som i Københavns Kommune være at afholde af telefonselskabet i overensstemmelse med bestemmelsen i den for selskabet udfærdigede koncession og i henhold til domspraksis."

Side 144, møde 20. december 1951: "Endvidere havde KTAS taget forbehold imod afholdelse af udgifterne ved ændringer af telefonkabler og -ledninger.

Kommissionen bemærkede med hensyn til de tagne forbehold angående afholdelse af udgifter ved flytning af telefonledninger og elektriske ledninger, at for så vidt de nuværende ejere af de pågældende vejstrækninger, hvor ledningerne er anbragt, er berettiget til at kræve ledningerne flyttet på ledningsejernes bekostning, vil en tilsvarende beføjelse tilkomme baneanlægget for så vidt de af dette og de dermed i forbindelse stående vejændringer berørte ledninger, og udgifterne hertil må påhvile ledningsejerne, jfr. bestemmelserne i telefonselskabets koncession og domspraksis".

Side 222, møde 17. september 1953: Tilsvarende bemærkning med følgende tilføjelse:

"..... tilkomme baneanlægget - der ved den forestående ekspropriation af vedkommende vejarealer vil overtage disse beføjelser....."

I forbindelse med anlæg af Lundtoftebanen skulle der omlægges telefonkabler i Klampenborgvej som følge af et broarbejde. En ledningsprotokol, underskrevet af bl.a. KTAS, bestemte, at telefonselskabet selv

skulle betale (protokol 29. januar 1953, side 19).

Også i forbindelse med udvidelse af lufthavnen i Kastrup har spørgsmålet været fremme.

I 1957 var der spørgsmål om ledningsflytning i Amager Landevej. Protokollen fra mødet den 16. maj 1957 siger: "Telefonkabler og andre ledninger, tilhørende KTAS, føres under lufthavnens areal i rørledninger, forsynet med nedgangsbrønde i stedet for i kabelblokke efter nærmere aftale. Udgifterne betales af selskabet. Arbejdet udføres ved Luftfartsdirektoratets foranstaltning".

Ved en ny udvidelse af lufthavnen (parallelbanen 04-22) meldte spørgsmålet sig igen. Protokollen for mødet den 29. oktober 1969 oplyser, at Luftfartsvesenet og telefonselskabet havde aftalt, at førstnævnte skulle betale, men det underkendte kommissionen og henviste til foranstående afgørelse. (Parterne var enige om, at spørgsmålet skulle forelægges kommissionen).

Den refererede praksis er valgt for at illustrere, at spørgsmålet har været aktuelt i adskillige situationer i årenes løb, og at den ved århundredskiftet fastlagte linie er holdt og ikke ses fraveget i noget tilfælde.

Der har naturligvis i årtiernes løb været adskillige drøftelser på administrativt plan, idet man også har inddraget generelle samfundsmæssige, økonomiske vurderinger. I den henseende er situationen for så vidt ens uanset, om der er tale om ledningsomlægninger som følge af vejarbejder eller om andre anlægskategorier, der griber ind i vejarealer.

Domspraksis.

I den henseende har den ovenfor omtalte Ø.L.D. i U 1921 s. 366 (Hedehusenedommen) været betragtet som den principielle afgørelse. Imidlertid må man ved vurdering af dens præjudikatvirkning tage hensyn til, at dommen alene skal tage stilling til de fremførte anbringender og træffe afgørelse på grundlag af denne stillingtagen.

I den henseende er det af betydning, at telefonselskabet ikke bestred, at det skulle betale, hvis Statsbanerne var blevet ejer af vejarealet. Men, sagde selskabet, begæring om flytning var ikke fremsat af Amtsvejvesenet, der var ejer.

Hertil sagde Landsretten, at Statsbanerne "midlertidig (havde) haft rådighed over vejen som en ejer", og så kunne banerne forlange kablerne omlagt uden at betale for det.

Af dommen kan udledes, at KTAS i 1921 selv gik ud fra, at hvis et areal var endeligt eksproprieret til ejendom for jernbane eller andet, da kunne eksproprianten forlange ledningerne flyttet for selskabets regning. Dommen har derfor ikke taget stilling til, om dette er retsstillingen. Dommen har alene sagt, at Statsbanerne var midlertidig ejer, og da telefonselskabet procederede således, at "ejeren" kunne kræve flytning på sel-

skabets regning, måtte dommen konkludere, at telefonselskabet skulle betale.

Ø.L.D. U 1934 s. 609. (Spjellerup-dommen).

Dommen angik et el-anlæg. Med tilladelse af sognerådet var opstillet en stangrække med ledning i vej. Amtet overtog vejen og udvidede den. Ledningen måtte flyttes. Dommen sagde bl.a.:

"Da derhos sagsøgerne (elværket) - i ikke mindre grad end sognerådet - synes ved tilsagnets modtagelse at måtte have haft muligheden af fremtidige omlægninger og udvidelser af vejen for øje, skønnes de ikke med føje på det vederlagsfri tilsagn at kunne støtte nogen rimelig forventning om derved at have opnået en ubetinget ret til refusion af udgifter med hensyn til flytning af ledninger m.v., som sådanne foranstaltninger måtte medføre, i hvilken forbindelse bemærkes, at det måtte have stået sagsøgerne klart, at et vederlagsfrit og uforbeholdent tilsagn ikke ville være blevet afgivet af sognerådet, såfremt sagsøgerne havde angivet de nu påståede konsekvenser af tilsagnet".

H.D. i U 1936 s. 79.

Et elselskab havde mod vederlag én gang for alle fået ret til at anbringe højspændingsmaster på en gård-ejers ejendom. Ved ekspropriation blev det pågældende areal eksproprieret til vej, hvorfor masterne måtte flyttes. Vejevæsenet måtte betale flytningen.

Landsretten sagde bl.a.: "Ifølge de mellem sagsøgte (elselskabet) og den tidligere ejer af de eksproprierede arealer truffne aftaler måtte sidstnævnte være uberettiget til ved anlæg på selve de pladser, hvor masterne var opstillede, at pådrage de sagsøgte udgifter, der er en følge af den nødvendiggjorte flytning af masterne, og sagsøgerne må derfor være pligtige at erstatte de sagsøgte omkostningerne ved de arbejder, der er nødvendiggjorte ved flytningen af de master, som efter vejomlægningen fandtes stående inden for den nye vejs område".

Denne betragtning tilsluttede Højesteret sig.

De modsatte resultater i de to domme synes på markant måde at angive den tankegang, som ligger til grund for begge domme.

Det grundlæggende spørgsmål er: Har rettighedshaveren (ledningsejeren) i forhold til den oprindelige grundejer (i første dom: kommunen, i sidste dom: gård-ejeren) fået en sådan ret, at den oprindelige grundejer må betale for en ledningsflytning, hvis han vil udnytte grunden på en måde, der kræver en sådan flytning?

Hvis ledningsejeren ikke i forhold til den oprindelige grundejer har opnået en sådan ret, har ledningsejeren heller ikke en sådan ret i forhold til næste ejer i ejer-kæden. Det gør i den henseende ingen forskel, at den næste ejer har erhvervet sin ejendomsret i kraft af en ekspropriation.

Ved vurdering af, om ledningsejeren har opnået en

sådan ret i forhold til den oprindelige ejer - opnået en egentlig servitutret - er det et afgørende indicium, om der er betalt et vederlag, der med rimelighed kan betragtes som en modydelse for en servitut. Man kan ikke antage, at en grundejer pålægger sig selv en byrde, der kan hindre hans fremtidige udnyttelse af grunden, uden at han opnår et passende vederlag derfor. Man må i den forbindelse være opmærksom på, at værdien af grunden for en ejer tidligere i ejer-kæden naturligvis forringes i handel ogandel ved pålæg af en servitut i den udstrækning, hvori denne vil hindre en fremtidig, af en ny ejer ønsket udnyttelse. Man kan derfor ikke med føje betragte retsstillingen for den enkelte ejer i ejer-kæden separat.

Spjellerup-dommen sagde: "..... ikke med føje på det vederlagsfri tilsagn at kunne støtte nogen rimelig forventning om derved at have opnået en ubetinget ret til refusion af de udgifter"

H.D. i U.f.R. 1934-451 omhandler en noget mere specifik situation, men er i overensstemmelse med det angivne hovedsynspunkt.

Kommissionens overvejelser.

KTAS har særligt gjort gældende, at telefonlovens § 12, stk. 2, kun gælder i tilfælde, i hvilke en ejer udøver en normal brug af ejendommen, men ikke, når der udøves en upåregnelig udnyttelse af ejendommen til gennemførelse af et anlægsarbejde af ekstraordinær karakter og størrelse, særligt ikke, når ejeren har erhvervet ejendommen netop med henblik på realiseringen af dette anlæg.

Denne betragtning er der intet holdepunkt for i lovens tekst, i lovens motiver eller i reale grunde. Om en ledning skal flyttes af hensyn til et almindeligt nybyggeri eller af hensyn til et stort anlægsarbejde, er for ledningsejeren uden interesse.

Betragtningen ses ikke gjort gældende af teleadministrationerne på noget tidligere tidspunkt i de forløbne næsten 100 år, hvori lovbestemmelserne har været gældende. Tværtimod har teleadministrationerne i årenes løb fremført, at 1897-loven gav telekabler m.v. en for ringe retlig beskyttelse ved gennemførelse af store anlægsarbejder, typisk vejanlæg. Herved erindres om, at 1897-loven ikke sonderer mellem ledningens anbringelse i offentlig vej og i andre arealer.

I 1961 rettede teleadministrationerne henvendelse til Ministeriet for offentlige Arbejder med henstilling om en lovændring, da 1897-lovens regler ikke ansås for tidssvarende. Ved gennemførelse af lov nr. 194 af 7. juni 1958 om tilskud til offentlige veje var spørgsmålet blevet rejst uden resultat. En ændring skete heller ikke ved gennemførelsen af lov nr. 199 af 31. maj 1963 om hovedlandeveje, der ved en bevillingsregel i § 10 fritog kommuner for udgifter til omlægning eller flytning af ledninger eller spor som følge af hovedlandevejanlæg. (Se nu § 20 i lov om offentlige veje).

Der er heller ikke sket ændring på dette punkt i forbindelse med gennemførelse af en helt ny telelovgivning.

Selv om den retlige stillingtagen må ske på grundlag af et snart 100-årigt lovgrundlag, kan man ikke bortse fra lovens ord og hensigt med en henvisning til dets alder. Bestemmelserne har været i ubrudt anvendelse og er med fuld opmærksomhed om deres indhold blevet opretholdt uanset udtrykte ønsker om en ændring. Teleadministrationerne har i princippet haft mulighed for ved (sædvanlig) ekspropriation at erhverve en egentlig servitutret med hentlik på at opnå en bedre, retlig beskyttelse af deres ledningsanlæg, end 1897-loven giver. Der måtte i så fald være ydet erstatning. Teleadministrationerne kan ikke forvente, at man uden at benytte den bestående, almindelige ekspropriationsadgang med de erstatningsmæssige konsekvenser, der er knyttet til den, kan opnå samme retlige beskyttelse.

Den administrative praksis gennem næsten 100 år går ud på, at teleadministrationerne må afholde omkostninger ved ledningsflytninger i arealer, undergivet almindelig privat ejendomsret. Domspraksis understøtter dette.

Kommissionens resultat er, at lov, administrativ praksis og domspraksis fører til, at KTAS skal afholde omkostninger ved omlægning, fjernelse, flytning eller reetablering af selskabets ledningsanlæg i arealer, undergivet almindelig privat ejendomsret.

Særligt om ledninger i offentlig vej.

Parterne har som anført, for så vidt angår flytning af ledninger i offentlig vej, navnlig koncentreret deres argumentation om, hvorvidt A/S Øresundsforbindelsen kan betragtes som en vejmyndighed (vejbestyrelse) med den konsekvens, at bestemmelsen i lov om offentlige arbejder § 106, stk. 1, er direkte gældende, eventuelt derved, at vedkommende (faste) vejbestyrelse udøver sine beføjelser i henhold til bestemmelsen på A/S Øresundsforbindelsens vegne.

Ifølge Trafikministeriets brev af 8. december 1992 (bilag 1) gælder § 106, stk. 1, direkte, hvis ledningsflytning foranlediges af et hvilket som helst vejanlæg - ikke blot ved en ombygning eller udvidelse af den offentlige vej, hvori ledningen er etableret. Efter kommissionens opfattelse er det uantageligt, om der skulle være tillagt KTAS's ledninger en helt anden retsstilling, alene fordi man - af grunde helt uafhængige af dette spørgsmål - har valgt at lade vejanlæggene i tilslutning til Øresundsforbindelsen etablere inden for rammerne af et aktieselskab. Gælder loven ikke direkte, må den gælde analogt. Der gøres ikke indgreb i en retlig position alene derved, at det er et aktieselskab, der forestår det anlægsarbejde, der foranlediger flytningen.

Ledningsomlægningerne er imidlertid foranlediget dels af et motorvejsanlæg, dels af et jernbaneanlæg. På

strækningen over Amager er linieføringen for størstedelen sammenfaldende, men på Sjælland er der alene tale om flytning på grund af jernbaneanlæggene. Der må derfor tages stilling til det retlige grundlag for KTAS's ledninger i tilfælde, der falder uden for § 106, stk. 1.

Som anført ovenfor, er kommissionen for så vidt enig med KTAS i, at Ø.L.D. i U 1921 s. 366 ikke direkte kan anføres som et præjudikat, omend med en anden begrundelse end angivet af KTAS. Situationen i dommens tilfælde var nemlig den, at KTAS anerkendte, at KTAS skulle bekoste ledningsomlægningen, hvis Statsbanerne var (at betragte som) ejer af det pågældende vejareal.

For så vidt angår de ledningsomlægninger, der er foranlediget af anlægsarbejder til Øresundsforbindelsen, er der for størstedelens vedkommende tale om ledninger i arealer, der er erhvervet af A/S Øresundsforbindelsen som ejer. I det omfang, hvori dette ikke måtte være tilfældet, vil nævnte dom være af relevans for den foreliggende sag.

Imidlertid er telefonlovens § 12, stk. 2, som redegjort for også gældende for vejarealer. Der er intet holdpunkt for, at KTAS's ledninger (efter telefonloven) har en bedre retsbeskyttelse i offentlig vej end i alle andre arealer. Hvis ikke vejlovens § 106, stk. 1, gælder, kan den, som erhverver et areal af offentlig vej, gøre telefonlovens § 12, stk. 2, gældende som ejer.

Dette er der en lang kommissionspraksis for, og domspraksis kan i hvert fald ikke tages til indtægt for et modsat resultat. Omend KTAS i de senere årtier (i modsætning til f.eks. i 1921) har gjort et modsat synspunkt gældende, er den meget lange og faste kommissionspraksis aldrig blevet underkendt.

For så vidt angår retsstillingen for ledningsanlæg i offentlig vej, der ikke omfattes af telefonlovens § 12, stk. 2, har man set det synspunkt fremført, at hvis ledningsomlægningen ikke foranlediges af et vejarbejde (i videste forstand), må man slutte modsætningsvis fra vejlovens § 106, stk. 1. En sådan modsætningslutning kan efter kommissionens opfattelse ikke drages i forhold til en ejer, der lovligt (ved ekspropriation eller aftale) har erhvervet ejendomsretten til et (hidtidigt) offentligt vejareal. Spørgsmålet skal - som uaktuelt for denne sag efter det foranførte - ikke forfølges her.

Omkostninger ved nærføring.

Det er KTAS's opfattelse, at nærføringsoverenskomsten ikke gælder, fordi A/S Øresundsforbindelsen ikke er part i overenskomsten, og at sidstnævnte selskab derfor skal afholde alle omkostninger ved nærføringsforanstaltninger.

Kommissionens opfattelse af hovedspørgsmålet er ifølge det foregående, at A/S Øresundsforbindelsen ikke skal afholde omkostninger ved omlægning af

KTAS's ledninger. Der er ikke fremført noget, der kan føre til, at omkostninger til nærføringsforanstaltninger skulle behandles anderledes end andre omkostninger ved ledningsomlægninger, hvis nærføringsoverenskomsten ikke var gældende. Konsekvensen af, at A/S Øresundsforbindelsen antages ikke at være deltager i overenskomsten, må følgelig være, at dette selskab ikke skulle afholde nogen del af omkostninger ved nærføringsforanstaltninger. Nærføringsoverenskomsten har naturligvis til hovedformål at sikre, at de respektive ledningsanlæg udføres på en af hensyn til andre ledningsanlæg forsvarlig måde. Ved projektering af en stærkstrømsledning, som kan formodes at medføre forstyrrende eller farlige virkninger på svagstrømsledninger, skal der foretages underretning af vedkommende andre ledningsejere, f.eks. telemyndigheder (overenskomstens post 1). Denne bestemmelse er - som det fremgår - naturligvis efterlevet i denne sag.

Hvis man antog, at A/S Øresundsforbindelsens manglende underskrift på overenskomsten skulle føre til, at overenskomsten ikke gjaldt mellem denne sags parter, ville det naturligvis føre til, at ingen del af overenskomsten ville gælde. Det er uantageligt, at A/S Øresundsforbindelsen - med kendskab til overenskomstens eksistens - skulle kunne undlade at efterleve hovedindholdet af overenskomsten. Der er ikke fornuftig begrundelse for den opfattelse, at visse bestemmelser i overenskomsten skulle gælde i den foreliggende situation, andre bestemmelser ikke.

Følgelig må efter kommissionens opfattelse også overenskomstens betalingsregler gælde mellem sagens parter.

I post 9 bestemmes, at særlige forhold kan føre til en anden omkostningsfordeling end fastsat i overenskomstens post 8. Der ses ikke grundlag for at bringe en anden omkostningsfordeling end fastsat i post 9 i anvendelse. I øvrigt måtte det være det i henhold til overenskomsten nedsatte permanente nærføringsudvalg, der skulle træffe afgørelse i den mellem parterne opståede tvist om anvendelse af overenskomstens post 9, jfr. overenskomstens post 10.

Konklusion.

Efter det for kommissionen foreliggende skal A/S Øresundsforbindelsen ikke afholde de omkostninger, der er forbundet med fjernelse, flytning, omlægning eller retablering af KTAS tilhørende ledningsanlæg, der må fjernes, flyttes, omlægges eller retableres som følge af gennemførelse af de landanlæg, der skal udføres på dansk side i forbindelse med etablering af en fast forbindelse over Øresund.

Dog skal A/S Øresundsforbindelsen afholde 2/3 af omkostningerne ved udførelse af nærføringsforanstaltninger, medmindre det permanente nærføringsudvalg træffer beslutning om en anden omkostningsfordeling.

Omkostningerne ved de pr. 1. december 1995 afsluttede arbejder, et samlet beløb af 5.206 mill. kr., påhviler det KTAS at udrede, indtil anden afgørelse måtte være truffet, jfr. aftale mellem parterne af 8. juli/1. august 1994, hvilken aftale også indeholder bestemmelser om forrentning.

Hermed afsluttedes mødet, idet protokollen blev underskrevet.

F. Reidar Jørgensen

Bent M. Pedersen

Kaj Petersen

Poul Elgaard Pedersen

P. Bønnelykke

Kim Christensen

Henrik Zimino

Ebbe Salling

Knud Nielsen

Erik Ove Boe

/Mogens Pedersen

Udskriftens rigtighed bekræftes.

U. Lefmann